

Zašto je projektni pristup dobar izbor za dječake

Magdalena Korsak i Gracjana Woźniak

Kako prirodno veliku energiju zaigranih dječaka usmjeriti na razvoj njihovih kognitivnih vještina i socijalnih kompetencija? Magdalena Korsak i Gracjana Woźniak objašnjavaju zašto projekti pobuđuju interes za obrazovanjem kod dječaka.

Odgajatelji kao istraživači

Rad na projektima uključuje primjenu interdisciplinarnog pristupa koji se nadovezuje na prirodnu radoznalost djece. Rad na projektima izvrsno se uklapa u poljski nacionalni kurikulum za rani odgoj i obrazovanje. U Kurikulumu se navodi uloga odgajatelja kao onog koji 'potiče pozitivne stavove prema učenju u djece, podržava njihove interese za stvari koje ih okružuju i pomaže im istražiti ih', te nudi prilike za 'aktivno istraživanje i kreativno samoizražavanje'.

Ipak, mnogim je odgajateljima, pa i onima koji su prošli dodatne edukacije, teško primijeniti projektni pristup u vrtiću. Čini se da je glavna prepreka projektnom pristupu odabir teme, budući da temu najčešće biraju odgajatelji umjesto djece. Odgajateljice su više usmjerene na 'ženske' hobije (npr. cvijeće), te ponekad zaziru od 'muških' tema (auti, građevinski strojevi), jer 'o tim temama ne znaju mnogo'. Stvarni izazov leži u saznanju da odgajatelji koji sudjeluju u određenom projektu ne moraju i sami biti stručnjaci u tom području da bi ga istražili. Oni mogu na licu mjesta učiti zajedno s djecom, dok im je primarni zadatak pratiti napredak djeteta i projekta. Mnogi (muški i ženski) odgajatelji koji koriste tradicionalne metode poučavanja ne vole gubiti snagu autoriteta jer vjeruju da on proizlazi iz njihova nepogrešivog sveznanja i potrebe za enciklopedijskim učenjem. Projektni rad angažira djetetove emocije i uključuje ga u istraživanje, potvrđivanje ili odbacivanje inicijalnih hipoteza. Još jedna prepreka leži i u činjenici da mnogi odgajatelji imaju malo ili nikakvo iskustvo u provedbi projekata u radu s djecom, jer u vrijeme njihovog školovanja nije bilo prilike za sudjelovanje u pravim istraživačkim projektima. U tom smislu odgajateljice su lošije prošle od svojih muških kolega zbog svog načina odrastanja.

Projektni pristup

Projektni pristup temelji se na uvjerenju da su mala djeca prirodni, spontani i samostalni usvajatelji znanja. Uloga odgajatelja u ovom pristupu nije poučavati, već koordinirati dječji rad i organizirati prostor kako bi djeca u njemu mogla samostalno istraživati. Odgajateljima je, također, važno da pažljivo promatraju i dokumentiraju akcije djece. Rad na projektima potiče logičko mišljenje, propitivanje i otkrivanje stvari kroz istraživanje i samostalno dolaženje do zaključka. Osobito je zanimljivo da se u projekt uključuju roditelji i lokalna zajednica.

Projekt se sastoji od 3 faze. U prvoj fazi djeca, uz pomoć odgajatelja, biraju temu iz svakodnevnog života koja im je zanimljiva i koju mogu istraživati. O njoj razgovaraju, postavljaju hipoteze, planiraju razne aktivnosti zajedno s odgajateljem te sudjeluju u realizaciji svoga plana kako bi o temi još više naučila. Istraživanje obično uključuje širi spektar učenja, uključujući matematiku, znanost i razvoj jezika. Djeca prikupljaju informacije, vode razgovore i intervjuje, pozivaju 'stručnjake', sudjeluju u terenskom istraživanju, izrađuju makete i provode eksperimente usmjerene na verifikaciju vlastitih teza. Konačna faza je rezimiranje i predstavljanje rezultata široj publici.

U djevojčica se ne potiče interes za znanost, (npr. one rijetko za poklon dobivaju lego-kocke). Dječaci i djevojčice pokazuju jednako veliki interes za građenje, tehniku i način funkcioniranja tehnologije, no također gledaju i oponašaju tradicionalne uloge odraslih. U tom smislu, čini se da bi dobra ideja za odgojno-obrazovne ustanove bila da iskoriste taj rani potencijal, u kojem nema razlike između muških i ženskih interesa, imajući u vidu to kako ćemo na taj način ojačati djetetove vještine znanstvenog mišljenja, njegove kompetencije i predispozicije, neovisno o spolu. Dobra bi preporuka bila i da odgajateljice koriste više samozvanih 'muških tema' u svojoj pedagoškoj praksi. Ovakav će pristup djevojčicama osigurati bolja i trajnija znanja. Pritom, ne bi smjele ustuknuti pred idejama poput 'vatrogasaca', 'auta', 'građilišta' ili 'nebodera', jer isti pomažu svoj djeci razviti kognitivne procese i konstrukcijske vještine.

1. slučaj (preuzet iz prakse Gracjane Woźniak)

Naziv projekta: Kasetofon
Grupa šestogodišnjaka u mojem istraživačkom projektu imala je 15 dječaka i 7 djevojčica. Da nisam imala povjerenja u dječake u pogledu izbora našeg istraživanja (djevojčice su za istraživanje odabrale temu 'mace'), djeca bi propustila priliku zajednički samostalno doći do različitih otkrića, poput onih vezanih uz protok električne energije. U početku sam se borila i s vlastitom panikom ('Ne znam ništa o kasetofonima!'), ali ustrajnost je bila nagrađena zanimljivim i novim saznanjima. Jednom prilikom dječak iz grupe donio je knjigu u kojoj je pisalo da magneti brišu zapise s kasetofonske trake. Naš eksperiment potvrdio je ovu pretpostavku. Unatoč prvobitnom otporu, djevojčice su pokazale iskreno zanimanje za provjeru i usporedbu baterija, audio snimaka i

rastavljanje uređaja za snimanje. Bile su potpuno zaokupljene projektom. Nekoliko dječaka, koji su otprije pokazivali slabiju pažnju i imali poteškoće u stjecanju grafomotoričkih vještina, toliko su se zainteresirali za projekt da su pri posjetu supermarketu gotovo pola sata detaljno posvetili svakom crtežu. Uzbudljiva tema pridonijela je njihovoj većoj usmjerenosti i disciplini.

2. slučaj (preuzet iz prakse Magdalene Korsak)

Naziv projekta: Park

Ovaj projekt je realiziran u gradskoj knjižnici za vrijeme ljetnog odmora. Radilo se o mješovitoj grupi dječaka i djevojčica između 5 i 11 godina. Knjižničari su dobro poznavali djecu iz drugih prilika, i upozorili su me da se tri dječaka istog imena - Kacper - ponašaju prilično nemirno, dok je jednom dječaku, Dominiku, 'stalno dosadno'. Ponudila sam djeci nekoliko društvenih igara kako bih potaknula zajedništvo djece, no Dominik, devetogodišnjak, često je ostajao izvan igre. Uključivao se vrlo rijetko, a kad bi se i uključio samo mu je nakratko bilo zabavno, pa bi onda opet zbog dosade odustajao. Tri Kacpera (jedan od 10 i dvojica od 11 godina) jako su se trudila ponašati u skladu s prethodno postavljenim pravilima, no bili su prepuni energije i nije ih bilo lako utišati.

Kao sljedeći korak, donijela sam 'istraživačku kutiju' kako bi je djeca proučila. Bila je puna različitih alatki, pa su stariji dječaci (posebno imenjaci) preuzeli inicijativu da sadržaj kutije pokažu i ostaloj djeci. Nije im bilo lako odlučiti kako će, tko i kojim redoslijedom pokazati alate ostatku grupe. Jako im je bila privlačna kutija, alati, ali i uloga vođe projekta. Konačno su me poslušali i zajedno održali prezentaciju alata. Bilo im je to novo, važno iskustvo: da sami stvaraju vlastita pravila, te da ih se pridržavaju.

Nakon prezentacije, djeca su samostalno odabrala neke alate iz kutije kako bi provela vlastita istraživanja. Imala su dovoljno vremena da se upoznaju i prouče načine funkcioniranja povećala, mikroskopa, vagu, razne građevinske alate itd. Tada se grupa interesno podijelila u manje grupe od nekoliko djece. Zanimljivo je da su u grupi bila djeca različite dobi, (a i mijenjala su grupe), no podjela je uključivala i spolnu opredijeljenost. S vremena na vrijeme, dječaci su gledali što rade djevojčice, dajući prijateljske savjete i komentare. Djevojčice su, zauzvrat, činile isto dječacima. Tri imenjaka bila su zaposlena sastavljanjem i testiranjem rada mikroskopa. Koristili su radne upute i sve druge dodatke, uključujući slajdove, reagense i skalpele. Zaista su

se trudili - kad jedan dječak nije uspio dovršiti zadatak, odmah bi njegovo mjesto preuzeo drugi ili ponudio savjet 'kako to ispravno učiniti'. Povremeno bi gurali jedan drugoga, no sva trojica su shvatila važnost suradničkog rada. Kad su upoznali način rada mikroskopa, omogućili su i drugoj djeci da ga sama prouče. No, sve vrijeme ostali su uz mikroskop, objašnjavajući zajedno drugima što treba učiniti da se kroz mikroskop 'vidi jasnije'. Kasnije su se upoznavali s manje kompliciranim alatima, ali zainteresiranost nije dugo trajala. Alati kao lampa, čekić i kliješta nisu bili dovoljan izazov za više od površne i kratkotrajne pažnje.

Isti je dan cijela grupa otišla u obližnji park potražiti zanimljiva mjesta, stvari ili događanja. Prije odlaska, svako je dijete uzelo alatku iz kutije 'koja bi mu/joj dobro došla' u istraživanju. Jedini je izuzetak bio Dominik, koji je rekao da 'on ne bi uzeo ništa' i da 'bi to sve bilo dosadno'. Predložila sam mu da ponese kameru kako bi zabilježio i dokumentirao izlet. Poslušao je i postao naš fotoreporter promatrač. Poslije nekog vremena, kameru je dao drugom djetetu i počeo skupljati kamenčiće, komadiće kore drveta i druge materijale. Po povratku u knjižnicu, djeca su sortirala sve prikupljeno iz parka. Prvo su dječaci, tj. većina njih, radili sami - sami su aranžirali ono što su prikupili. No, uskoro su počeli promatrati što rade ostali, dobacivati i pitati o kojećemu. Sjeli su na pod, podijeljeni u manje grupe, te razgovarali o najboljem načinu za izlaganje svojih otkrića iz parka. Također su povirili u ono što su djevojčice pronašle i znatizeljno očekivali kako će pronađeno prezentirati. Kasnije su iskoristili te ideje, lijepeći svoje uzorke na list papira ljepljivom trakom. Također su na razapeto uže povješali papire s uzorcima i tako stvorili improviziranu izložbu.

Dječaci u istraživačkim projektima

Promatrajući dječake u istraživačkim projektima, uočili smo sljedeće pravilnosti:

- iako svako dijete želi nešto raditi - neki dječaci se teže suzdržavaju da to doista i učine;
- djeca, posebno dječaci kojima je do nečeg stalo, sposobni su uspostaviti neka svoja pravila rada u grupi i pridržavati ih se;
- djecu, dječake posebno, zanimaju nepoznate stvari o kojima mogu na aktivan način učiti;
- dječaci vole izazove (ne vole jednostavne ili očite zadatke);
- dječaci vole raditi u malim grupama;
- dječaci koji rade u grupama, podložni su rivalstvu, ali također upijaju i znanja svojih vršnjaka, njihove vještine i ideje;
- dječacima trebaju aktivnosti koje

uključuju trošenje energije - uključujući i tjelesne aktivnosti;

- dječaci preferiraju samostalno učenje (neovisnost), no povremeno trebaju malu pomoć odraslih (stručnjaka i odgajatelja) da malo 'poguraju stvari naprijed';
- dječaci koji su zadovoljili svoju znatiželju, rado dijele svoja iskustva i vještine s drugom djecom;
- dječaci s puno energije i odlučnosti radije biraju i sudjeluju u zadacima koji su njima atraktivni.

U početnoj fazi rada na projektu, obično su dječaci prepuni energije, pokazuju duboku posvećenost zadacima, natjecateljski duh i otvorenost prema drugim idejama. Rezultat toga je da često proglašavane 'slabe točke' nekog djeteta iz formalnog edukacijskog konteksta postaju jake točke u okruženju rada na projektu.

Zaključak

Projekt strukturira proces učenja kroz dječje ključne dispozicije, uključujući kritičko razmišljanje, duh suradnje, spremnost na dijeljenje svojih i korištenje tuđih informacija. Djeca sudionici projekta pokazuju različite stupnjeve dispozicija, pa bi pažljiv odgajatelj dječja iskustva u projektu trebao uključiti u skladu s tim zapažanjima. Djeci, koja izbjegavaju suradnju, treba ponuditi više prilika za međusobnu suradnju s drugima; dok bi se samostalan rad trebao omogućiti onoj djeci koja nisu samostalna.

Zbog njihove povećane energije, dječaci se baš ne uklapaju u klasično odgojno-obrazovno okruženje koje zahtijeva poslušnost, usvajanje i reproduciranje naučenog znanja. Odgajateljice, koje čine većinu zaposlenih u dječjim vrtićima u Poljskoj, promoviraju takozvano 'dobro ponašanje' i marljivost. Djevojčice, više od dječaka, žele prihvaćanje u očima odraslih koji su im važni. Stoga im je lakše prikloniti se konvencionalnom odgoju i obrazovanju koje prevladava u poljskim predškolskim ustanovama i školama. Ovo iskustvo govori u prilog tome da projektni način rada istovremeno koristi i dječacima i djevojčicama - potiče njihovo znanstveno mišljenje i uvodi primjere dobre prakse koji nisu zasnovani na spolu već na uvažavanju djetetova individualnog potencijala.

Magdalena Korsak je odgajateljica, savjetnica i trenerica u Comenius fondaciji. magdalenakorsak@wp.pl

Gracjana Woźniak je psihologinja i trenerica u Comenius fondaciji. gracjanaw@gmail.com

